

RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH ORQALI MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISH

Andijon viloyati Marhamat tumani 28-son DMTT tarbiyachisi

Cho'tanova Xursanoy Ilxomjon qizi

Annotatsiya. Maqolada raqamli axborot texnologiyalari haqida qisqacha tushunchalar, raqamli axborot texnologiya vositalari, raqamli axborot texnologiyalardan foydalanish usullari va imkoniyatlari kabi muhim amallar to'g'risida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar. Raqamli texnologiyalar, ta'lim, LCD prorektor, interaktiv elektron doska, faks modem, multimedia vositalari, mashg'ulotlar, kompyuter.

Ota-onalar kompyuterni televizorga nisbatan eng avvalo — ta'lim vositasi deb biladilar. Shu sababli ham bola biror yutuqqa erishishi uchun qiziqtiruvchi, rag'batlantiruvchi vosita sifatida mazkur qurilmalarni sovg'a qilishni va'da qiladilar. Ta'limda kompyuterning roli haqida gap ketganda, uni eng avvalo, bolalarning intellektual rivojiga ta'sir etuvchi omil deb sanaydilar.

Biroq chet ellik ayrim pedagog-olimlar va tibbiyot mutaxassislarining olib borgan tadqiqotlariga ko'ra maktabgacha yoshdagi bolalarga ushbu elektron axborot vositalari o'zining salbiy ta'sirini ham ko'rsatishi, bu yoshda bolalar tarbiyasiga, ayniqsa, e'tiborli bo'lish zarurligini ta'kidlamodalar. Maktabgacha yoshdagi bolalarga ikkinchi tilini metodikasini o'rgatish hamda nutqni rivojlantirish jarayoni ta'limning muhim bosqichi bo'lib, bu davrda bolalarga rus tilidagi tovushlarni to'g'ri talaffuz qilish, ilk so'zlashish ko'nikmalarini shakllantirish va suhbat qurishga o'rgatish hamda bilganlarini so'zlab berish o'rgatiladi va bu holatni mtda mashg'ulotlar jarayonida, shu

bilan birga mtmdan tashqi ishlar asosida olib borish alohida ahamiyat kasb etadi. Umuman olganda, maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarga ikkinchi tilini o'rgatish metodikasini hamda nutqni rivojlantirish jarayoni nutqda yangi so'zlarni boyishi jarayonini yuzaga keltirish metodikasi va direktorlar oldida bir qator vazifalar turadi. Bu vazifalar esa, bolalarga ikkinchi tilini o'rgatish metodikasini hamda nutqni rivojlantirish davrida MTTdan tashqari ishlarni tashkil etish hamda takomillashtirishning bir qancha yo'llari orqali amalga oshiriladi.

Binobarin, bugungi tezkor zamonda raqamli iqtisodiyot ilg'or davlatlar iqtisodiyotining barcha tarmoqlarida keng joriy etilmoqda. Hatto, ayrim mamlakatlar sun'iy intellektdan faol foydalanishga o'tganiga guvoh bo'lyapmiz.

Raqamli texnologiya bu –ta'lim yuritishning bir zamonaviy shakli bo'lib, unda ishlab chiqarish va boshqarishning asosiy faktori sifatida raqamli ko'rinishdagi katta ma'lumotlar majmui va ularni qayta ishlash jarayoni

xizmat qiladi. Olingan natijalarni amaliyotda ishlatish esa an'anaviy ho'jalik yuritish shakllariga nisbatan ancha katta samaradorlikka erishishga imkon beradi. Misol sifatida turli xildagi avtomatik ishlab chiqarish jarayonlarini, 3D-texnologiyasini, bulutli texnologiyalarni, masofaviy meditsina xizmatlari ko'rsatishni, aqlli texnologiyalar yordamida mahsulot yetishtirish va uni yetkazib berishni, turli xildagi tovarlarni saqlash va ularni sotish jarayonlarini keltirish mumkin.

Raqamli axborot texnologiyalarining vositalari qatoriga: kompyuter, skaner, video ko'z, videokamera, LCD proyektor, interaktiv elektron doska, faks modem, telefon, elektron pochta, multimedia vositalari, Internet

tarmoqlari, mobil aloqa tizimlari, ma'lumotlar omborini boshqarish tizimlari, sun'iy intellekt tizimlarini kiritish mumkin.

O'quv jarayonida raqamli texnologiyalardan asosan quyidagicha foydalanilmoqda:

- *passiv qo'llash* – kompyuter oddiy hisoblagich kabi;
- *faol muloqot* – kompyuter pedagogga yo'l – yo'riq berish va imtihon olishda;
- *interfaol muloqot* – kompyuter sun'iy intellekt sifatida, ya'ni o'quvchi bilan muloqot qilishda foydalaniladi.

Ta'limda zamonaviy axborot va kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etilishi:

- fan sohalarini axborotlashtirishni;
- o'quv faoliyatini intellektuallashtirishni;
- integratsiya jarayonlarini chuqurlashtirishni;
- ta'lim tizimi infratuzilmasi va uni boshqarish mexanizmlarini takomillashtirishga olib keladi.

Pedagogik ta'lim jarayonlarini zamonaviy axborot texnologiyalari asosida samarali tashkil etish:

- masofaviy o'quv kurslarini va elektron adabiyotlarni yaratuvchi jamoaga pedagoglar, kompyuter dasturchilar, tegishli mutaxassislarining birlashuvini;
- pedagoglar o'rtasida vazifalarning taqsimlanishini;
- ta'lim jarayonini tashkil qilishni takomillashtirish va pedagogik faoliyatning samaradorligini monitoring etishni taqozo etadi.

MTTlarda raqamli axborot texnologiyalarining ta'lim jarayonlariga joriy etilishi:

- o'rganilayotgan hodisa va jarayonlarni modellashtirish orqali fan sohasini chuqur o'zlashtirilishiga;
- o'quv faoliyatining xilma-xil tashkil etilishi hisobiga tinglovchining

mustaqil faoliyati sohasining kengayishiga;

- interaktiv muloqot imkoniyatlarining joriy etilishi asosida o'qitish jarayonini individuallashtirish
- sun'iy intellekt tizimi imkoniyatlaridan foydalanish orqali tinglovchining o'quv materiallarini o'zlashtirish strategiyasini egallashiga;
- axborot jamiyati a'zosi sifatida unda axborot madaniyatining shakllanishiga;
- o'rganilaётgan jarayon va hodisalarni kompyuter texnologiyalari vositasida taqdim etish, bolalarni mashg'ulotlarga qiziqishni va faollikni oshirishga olib kelishi bilan muhim ahamiyat kasb etadi.

Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanish quyidagi natijalarga olib keladi:

✚ berilayotgan materialni chuqur va mukammal o'zlashtirish imkoniyati va uni ta'lim oluvchi xotirasida uzoq muddat saqlanishi va zarur bo'lganda amaliyotga qo'llash darajasi ortadi;

✚ axborotni turli shaklda (matn, video, ovoz, grafika, animatsiya ,...) berilishi ta'lim oluvchilarni diqqatini tortadi va ularni fanga qiziqishini uyg'otadi;

✚ kompyuter "nazoratchi" funksiyasini bajarib ta'lim oluvchining didaktik topshiriqlar, test savollari, muammoli vaziyatlarga bergan javoblarini, ya'ni o'zlashtirganlik darajasini aniqlab natijalarini monitorda ko'rsatadi;

✚ dars jarayonida ta'lim oluvchilar faoliyatini boshqaruvchi vosita bo'lib xizmat qiladi va bajarilishi lozim bo'lgan topshiriqlar soni keskin ortadi, buning natijasida egallanishi lozim bo'lgan bilimlar hajmining oshishiga olib keladi;

✚ o'quv mashg'ulotining tarkibiy tuzilishini modifikatsiyalash, ya'ni pedagog tomonidan bajarilayotgan ko'pgina tashkiliy ishlarni kompyuter texnikasi yordamida amalga oshirilib vaqt tanqisligi muammosi kamayadi;

✚ Ta'lim oluvchi faol ishtirokchiga aylanib, mustaqil ta'lim olish imkoniyati sohalari kengayadi va o'qituvchi bilan erkin hamda teng muloqotga kirisha oladigan hamkorga aylanadi.

Umumiy maqsadli amaliy dasturiy ta'minot — soha mutaxassisi bo'lgan foydalanuvchi axborot texnologiyasini qo'llaganda uning ishiga yordam beruvchi ko'plab dasturlarni o'z ichiga oladi. Bular:

- kompyuterlarda ma'lumotlar bazasini tashkil etish va saqlashni ta'minlovchi ma'lumotlar bazasini boshqarish tizimlari (MBBT);
- matnli hujjatlarni avtomatik ravishda loyihalashtiruvchi, ularni tegishli holatda rasmiylashtiruvchi va chop etuvchi matn muharrirlari;
- grafik muharrirlar;
- hisoblashlar uchun qulay muhitni ta'minlovchi elektron jadvallar;
- taqdimot qilish vositalari, ya'ni tasvirlar hosil qilish, ularni ekranda namoyish etish, slaydlar, animatsiya, filmlar tayyorlashga mo'ljallangan maxsus dasturlar.

FOYDALANILGAN ADABIYOT RO'YXATI.

1. Mamarajabov M., Tursunov S. Kompyuter grafikasi va Web dizayn. darslik. – T.: «Cho'lpon», 2013.
2. Yuldashev U., Mamarajabov M., Tursunov S. Pedagogik Web-dizayn. O'quv qo'llanma – T.: "Voriz", 2013.
3. Aripov M., Fayziyeva M., Dottoyev S. Web-texnologiyalar. O'quv qo'llanma. – T.: "Faylasuflar jamiyati", 2013

4. D.Sayfurov, Fayziyeva M. Ta'limda ilg'or axborot-kommunikatsiya texnologiyalari moduli bo'yicha o'quv-uslubiy majmua. Toshkent davlat pedagogika universiteti huzuridagi pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi. 2017-y.